

Мілорадова Н. Е. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3 (підрозділів поліції превентивної діяльності) Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0716-9736>

Застосування тренінгових технологій у професійній підготовці слідчих (на прикладі тренінгу «Психологія допиту»)

Наукову статтю присвячено питанням удосконалення процесу підготовки та перепідготовки слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України шляхом використання психологічних тренінгових технологій, а саме професійно-психологічних тренінгів. Зазначено, що посилення ролі комунікативної, творчої та креативної складової в діяльності поліції потребує ефективнішого опрацювання отриманих знань і зміцнення практичної складової підготовки слідчих у межах закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. **Метою** статті є визначення ролі тренінгових технологій для розвитку умінь слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України використовувати психологічні знання в практичній діяльності на прикладі тренінгу «Психологія допиту». **Методологія.** Здійснено теоретичний аналіз наукових підходів українських й іноземних дослідників щодо визначення ролі тренінгових технологій у підготовці фахівця. На підставі узагальнення, систематизації наявних напрацювань у сфері застосування професійно спрямованих тренінгів розроблено авторський тренінг «Психологія допиту». **Наукова новизна** статті полягає в тому, що в ній розглянуто структурні, змістовні, динамічні, організаційні та методичні алгоритми проведення авторського тренінгу «Психологія допиту». **Висновки.** Ми вважаємо, що для розвитку професійної комунікативної компетентності слідчого, формування в нього умінь застосовувати отримані під час навчання психологічні знання на практиці необхідним є впровадження у фахову підготовку та перепідготовку слідчих тренінгових технологій. Саме за допомогою професійно спрямованих тренінгів можливим є напрацювання загальних і спеціальних комунікативних умінь, необхідних слідчому під час проведення такої слідчої (розшукової) дії, як допит. Перспективним є впровадження психологічних тренінгів у підготовку та перепідготовку слідчих за такими темами: особливості застосування психологічного впливу під час проведення слідчих (розшукових) дій, психологічні особливості проведення допиту (опитування) дитини, комунікативна компетентність працівника поліції тощо.

Ключові слова: тренінгові технології; тренінг; слідчі (розшукові) дії; допит; комунікативні уміння; слідчий.

Вступ

Сучасному періоду розвитку нашої держави притаманні масштабні зміни в різних сферах життя, зокрема ґрунтовне реформування системи Міністерства внутрішніх справ України. Метою таких змін є підготовка конкурентоспроможних поліцейських нової формації, здатних до саморозвитку та самовдосконалення. Такі зміни повинні відбуватися системно й послідовно, починаючи з перегляду підходів до здійснення підготовки та перепідготовки працівників поліції загалом.

Теоретичне осмислення та якісне оновлення системи підготовки кваліфікованих працівників зумовило усвідомлення необхідності змін у підходах щодо методології підготовки фахівців у закладах вищої освіти МВС України. Посилення ролі комунікативної, творчої та креативної складової в діяльності поліції на тлі формування професійної компетентності потребує поступового підвищення рівня професіоналізму фахівців, що має ґрунтуватися на опануванні працівниками практичними знаннями й уміннями.

Наявна система підготовки фахівців у ЗВО із специфічними умовами навчання є послідовною та логічно завершеною, однак традиційно склалося,

що в програмах навчання акцентують на теоретичній складовій фахової підготовки, що, на наш погляд, знижує ефективність процесу адаптації молодих фахівців на практиці та гальмує можливості подальшої особистої професійної самореалізації. Тому об'єктами посиленої уваги в межах програмного навчання молодих поліцейських мають стати шляхи формування вмінь практичного застосування одержаних теоретичних знань. На сучасному етапі в межах підготовки фахівців триває пошук нових ефективних форм, методів і прийомів навчання. Одним з найперспективніших поміж них є використання психологічних тренінгових технологій, а саме професійно-психологічних тренінгів.

Психологічні тренінгові технології В. Лефтеров розглядає як науково обґрунтовану та практично доцільну сукупність знань і засобів проведення психологічних тренінгів із персоналом різних організацій, що сприяє високопродуктивному виконанню організаційних завдань. Це унікальна соціально-психологічна реальність, що забезпечує соціальний прогрес у постіндустріальному суспільстві (Lefterov, 2011, p. 88).

Стосовно тлумачення сутності поняття «тренінг» думки сучасних науковців різняться, а саме:

– засіб формування та розвитку професійної майстерності персоналу шляхом трансформації структурних компонентів професійної діяльності як особистості працівника, де фундаментальне значення має операціональна структура діяльності (Moroz, 2007);

– інтегрована, універсальна система цілеспрямованого групового психологічного тренування людей відповідно до потреб і завдань їх особистості та діяльності (Barko, & Kondratiev, 2000, p.176; Lefterov, 2010, p. 284);

– багатофункціональний метод навмисних змін психологічних феноменів з метою гармонізації професійного й особистісного буття людини, перепрограмування моделі управління поведінкою та діяльністю (Bakli, & Keurpl, 2002; Miliutina, 2004, p. 3);

– засіб впливу, спрямований на створення умов для цілеспрямованих змін особистості, знань, соціальних установок, навичок, досвіду, життєвих компетенцій (Zaytseva, 2002, p. 39).

– мета-метод психологічної роботи, спрямований на засвоєння людиною специфічних професійних знань, умінь, навичок, корекцію установок, розвиток особистісних якостей через інтеріоризацію особливостей професійного середовища (Mikheeva, 1999, p. 7; Moroz, 2007, p. 117; Fedorchuk, 2010, p. 693).

У системі підготовки працівників поліції психологічні тренінги включено у психологічну підготовку працівників різних підрозділів. Фахівці зазначають, що їх проведення спрямовано на формування різних психологічних властивостей і якостей працівників (Л. Балабанова, В. Барко, В. Доценко, В. Лефтеров, О. Макарова, Л. Мороз, Г. Попова, О. Цільмак С. Яковенко та інші), професійно-психологічних якостей (В. Міцкевич, Н. Мовмига, В. Носков та інші), правомірного психологічного впливу (В. Черненілов, В. Юстицький, О. Шестаков та інші), вирішення конфліктних ситуацій (І. Пономарьов, Б. Дербеньов, О. Олійник та інші), діяльність в екстремальних умовах (Н. Андрєєв, Н. Афанасьєва, Л. Перелигіна, О. Тімченко, Г. Човдирова та ін.).

Іноземні науковці також приділяють увагу застосуванню тренінгових технологій, розглядаючи питання стосовно ефективності їх застосування під час підготовки працівників поліції (A.T.Chappell (Chappell, 2008), J. Hails, R. Borum (Hails, & Borum, 2003), R. Honess (Honess, 2020), R. S. Engel, T. D. Herold, S. E. Robin, D. H. Tamara (Robin, & Tamara, 2020), упровадженню технік протидії маніпулюванню, виявленню нещирості в спілкуванні під час проведення допиту (A. Abbe, S.E. Brandon (Abbe,

& Brandon, 2014), H. M. D. Cleary, T. C. Warner (Cleary, & Warner, 2016), R. Balko (Balko, 2017), K. M Carlsmith, A. M. Sood (Carlsmith, & Sood, 2009). Водночас бракує наукових робіт, присвячених розгляду методологічних засад проведення тренінгів, спрямованих на формування професійних компетентностей працівників різних підрозділів Національної поліції України. Тому нині є потреба в розробленні та впровадженні таких тренінгових технологій у професійній підготовці та перепідготовці працівників поліції як у межах ЗВО із специфічними умовами навчання, так і підвищенні кваліфікації і службової підготовки.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є визначення ролі тренінгових технологій для розвитку умінь слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України використовувати психологічні знання в практичній діяльності на прикладі тренінгу «Психологія допиту».

Завдання статті: 1) визначити необхідність використання тренінгових технологій у підготовці працівників слідчих підрозділів Національної поліції України; 2) розглянути методичні рекомендації щодо проведення тренінгу «Психологія допиту»; 3) проаналізувати структуру тренінгу «Психологія допиту».

Виклад основного матеріалу

Професійно-психологічний тренінг є одним зі шляхів, що скорочує розрив між теоретичними знаннями та їх практичною реалізацією. Тренінг надає можливість кожному учаснику одержати власний досвід застосування тактико-психологічних прийомів за умов моделювання службових ситуацій, усвідомити свої переваги та недоліки в зазначеній сфері під час професійної взаємодії, знайти й опрацювати ефективну індивідуальну стратегію вирішення професійно важливих питань.

Аналізуючи особливості підготовки слідчих у межах ЗВО із специфічними умовами навчання, ми акцентуємо увагу на низці проблемних питань, пов'язаних із недостатньою увагою соціальному компоненту підготовки, а саме розвитку комунікативних якостей та професійної комунікативної компетентності (Miloradova, 2018).

У професіограмі зазначено, що діяльність слідчого є складною соціальною відкритою системою, що включена в ширший контекст правової системи суспільства й належить до групи професій типу «людина – людина». Комунікативний аспект у цій діяльності домінує, оскільки спілкування з різними категоріями громадян є одним з основних шляхів отримання інформації ("Profesiohramy za osnovnuyu vydamy", 2018).

Проте, розглянувши зміст фахової підготовки слідчих, ми зосередили увагу на недостатній кількості дисциплін, спрямованих на формування саме цього компоненту професіогенезу. Тому ми вважаємо доцільним введення в систему підготовки слідчих тренінгових занять, спрямованих на розвиток професійної комунікативної компетентності. Комунікативна компетенція слідчого – один з найважливіших компонентів його професіоналізму та здатності якісно й ефективно виконувати свої службові обов'язки. Фахівці стверджують (Pasko, 2016; Tsilimak, 2012), що комунікативний компонент слідчої діяльності детермінований сукупністю розвинених професійно важливих комунікативних якостей (товариськість, контактність, доступність, дипломатичність, тактовність і доброзичливість, упевненість, невимушеність у спілкуванні, толерантність, емпатійність, мовна вправність і привабливість тощо) та умінь (встановлювати психологічний контакт; корегувати й управляти процесом взаємодії; протистояти стереотипам сприйняття, бар'єрам спілкування; налагоджувати зворотний зв'язок; правомірно отримувати інформацію, що необхідна для слідчої діяльності; встановлювати контакти з різними учасниками слідчих (розшукових) дій; налаштовуватися на різні форми спілкування залежно від індивідуально-психологічних особливостей об'єктів слідчої діяльності; «слухати, чути та почути»; стисло, чітко та ясно говорити по суті справи; викликати довіру; компетентно проводити допит тощо) слідчого. Саме під час проведення такої слідчої (розшукової) дії, як допит, вкрай необхідним є сформована комунікативна компетентність слідчого.

Тому ми розробили соціально-психологічний тренінг «Психологія допиту», метою якого є розвиток у слідчих умінь використовувати психологічні знання під час проведення допиту.

Допит – це найпоширеніша слідча та судова дія, за допомогою якої можна отримати й перевірити докази. Допит – це процесуальна дія, що становить регламентований кримінальними процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі (ст. 224–227, 232, 490–491 КПК України, 2012).

Оскільки допит здійснюють під час безпосереднього спілкування з конкретною особою, основне значення має пізнавальна та комунікативна діяльність слідчого. Головне психологічне завдання допиту – діагностика істинності показань допитуваного. Важливою умовою є використання під час допиту системи прийомів правомірного психологічного впливу з метою отримання правових показань, способів викриття неправдивих показань (Bed, 2004).

Тому програма тренінгу спрямована на формування в учасників уявлень щодо закономірностей сприйняття складних соціальних ситуацій під час напруженої взаємодії слідчого з учасниками допиту. Запропонована програма є програмою тренінгу умінь, під час проведення якої відпрацьовують найефективніші комунікативні дії слідчого в типових професійних ситуаціях, що виникають під час допиту. Логіка програми передбачає, по-перше, актуалізацію та підвищення рівня загальнокомунікативних умінь, по-друге, розроблення і розвиток професійних комунікативних умінь.

Загальні комунікативні уміння: встановлення психологічного контакту; позитивних ритуальних комунікативних дій; позитивної самоподачі; вміння відчувати невербальні вияви з боку людей; управляти увагою співрозмовника; слухати, чути та розуміти інформацію.

Професійні комунікативні уміння: виявляти формально-рольову поведінку слідчого; управляти предметом розмови в процесі допиту; виявляти неправду й нещирість, на відміну від щирої помилки; виявляти приховану інформацію; виявляти та нейтралізувати психологічну маніпуляцію; протистояти психологічному тиску.

Серед основних завдань тренінгу було виокремлено такі:

1. Формування умінь використовувати психологічні знання та комунікативні вміння на всіх стадіях проведення допиту для отримання правдивих свідчень.

2. Формування умінь застосовувати тактичні прийоми правомірного психологічного впливу під час допиту свідка (потерпілого, підозрюваного та інших) у різноманітних слідчих ситуаціях (виявлення прихованих мотивів поведінки; суперечностей у показаннях; нещирості та неправди в показаннях; ситуації протиборства зі слідчим; зіткнення суперечностей і психологічної боротьби тощо).

3. Підвищення рівня особистісної та професійної комунікації слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України.

4. Апробування стратегії ефективної поведінки в складних, конфліктних ситуаціях професійної діяльності та розвиток умінь врівноважено приймати рішення в умовах протиборства.

5. Формування в слідчих органів досудового розслідування професійно-психологічної установки на забезпечення особистої фізичної та психологічної безпеки під час проведення допиту й інших слідчих (розшукових) дій.

6. Здійснення позитивного впливу на мотиваційну, емоційно-вольову, інтелектуально-пізнавальну сфери особистості слідчих з метою підвищення ефективності їхньої комунікативної діяльності загалом.

Запропонована програма ґрунтується на певних алгоритмах проведення тренінгу: структурних, змістовних, динамічних, організаційних і методичних.

Загальним алгоритмом цього тренінгу є структурний, що передбачає:

- вивчення орієнтовних засад дій, що містяться в додатках до кожного блоку тренінгу;
- опрацювання конкретних прийомів у вправах для розминки та вправах-тренажерів;
- відпрацьовування конкретних прийомів, необхідних слідчому (наприклад, діагностування істинності показань допитуваного на підставі розуміння вербальних і невербальних сигналів) у спеціально підготовлених кейсах та вправах на підставах матеріалів реальних кримінальних проваджень;
- застосування відпрацьованих прийомів у межах цілісної дії від початку до отримання

результату під час ролівого розігрування, запропонованих ситуацій.

Змістовний алгоритм програми пов'язаний з тематичним планом тренінгу. Структура тренінгу передбачає шість послідовних блоків (див. табл. 1):

1. Роль стереотипів у роботі слідчого. Нейтралізація дії стереотипів.
2. Психологічні стадії проведення допиту. Специфіка спілкування слідчого на кожній зі стадій.
3. Інформаційна взаємодія в процесі допиту: закономірності слухання та прояснення інформації.
4. Вербальні та невербальні чинники психологічного контакту.
5. Застосування психологічних знань і комунікативних умінь на різних стадіях підготовки та проведення допиту.
6. Особливості допиту різних категорій осіб (свідків, потерпілих, підозрюваних).

Таблиця

Структура тренінгу «Психологія допиту»

Способи і методи роботи під час тренінгу	Час	Сесії
Презентація програми тренінгу. Правила роботи	10 хв	1. Роль стереотипів у роботі слідчого
Вправа «Очікування»	15 хв	
Вправа-знайомство «Три слова про себе»	15 хв	
Вправа-розминка «ДОБРЕ-ПОГАНО»	15 хв	
Інформаційне повідомлення «Роль стереотипів у міжособистісній взаємодії»	10 хв	
ГРА «Злодій у законі»	30 хв	
Вправа-розминка «Стереотипи»	15 хв	2. Стадії проведення допиту та їх характеристика
<i>Перерва на каву</i>	20 хв	
Вправа-розминка «Принцеса, самурай і дракон»	10 хв	
Вправа «Структура допиту»	50 хв	
Вправа «Професійні комунікативні уміння»	45 хв	
Підбиття підсумків тренінгового дня	15 хв	
Вправа «З чим прийшов?»	10 хв	3. Інформаційна взаємодія в ході допиту: закономірності слухання та прояснення інформації
Вправа-розминка «Стихії»	10 хв	
Інформаційне повідомлення «Особливості інформаційної взаємодії в ході допиту»	15 хв	
Вправа «Вітання»	15 хв	
Вправа «Інформаційна воронка»	30 хв	
Вправа «ПУМ-ПУМ-ПУМ»	30 хв	
Вправа «Задай тренеру запитання»	15 хв	
<i>Перерва на каву</i>	20 хв	
Вправа «Колективний рахунок»	10 хв	
Вправа «Протокол допиту»	30 хв	
Вправа «Пограбування булочної»	30 хв	
Вправа «Георгій»	20 хв	
Підбиття підсумків тренінгового дня	20 хв	4. Вербальні та невербальні чинники психологічного контакту
Вправа «Вітання»	10 хв	
Вправа «Актуалізація опорних знань»	15 хв	
Вправа «Бар'єр»	15 хв	
Інформаційне повідомлення «Невербальні засоби спілкування»	15 хв	
Вправа «Дистанція»	25 хв	
Вправа «Дискусія»	20 хв	
<i>Перерва на каву</i>	20 хв	
Вправа «Три правди одна неправда»	15 хв	
Вправа «Неправда та істина»	40 хв	
Вправа «Вірю – не вірю»	40 хв	

Підбиття підсумків тренінгового дня	20 хв	5. Застосування психологічних знань і комунікативних умінь на різних стадіях підготовки та проведення допиту
Вправа «Долоні»	10 хв	
Вправа «Актуалізація опорних знань»	15 хв	
Вправа «Прямокутник»	10 хв	
Вправа «Вузкий місток»	20 хв	
Вправа «Випробування»	30 хв	
Вправа «Зомбі»	30 хв	
<i>Перерва на каву</i>	20 хв	
Вправа «Броунівський рух»	10 хв	
Вправа «Наполегливість – опір»	40 хв	
Вправа «Захоплення ініціативи в діалозі»	30 хв	
Вправа «Прохання»	40 хв	
Вправа «Точка зору»	40 хв	
Підбиття підсумків тренінгового дня	20 хв	6. Особливості допиту (свідків, потерпілих, підозрюваних)
Вправа «Опір»	10 хв	
Вправа «Учасники кримінального провадження»	40 хв	
Вправа «Позиції у спілкуванні»	30 хв	
Вправа «Допит 7-річної постраждалої»	50 хв	
Вправа «Подарунки»	10 хв	
Завершення тренінгу	20 хв	

Залежно від рівня підготовки курсантів (майбутніх слідчих) або працівників слідчих підрозділів, часу, запитів можливим є внесення змін і корегування змісту й структури тренінгу, наприклад, акцентувати на особливостях проведення допиту дитини або жертви тощо.

Динамічний алгоритм тренінгу ґрунтується на розумінні особливостей взаємодії учасників і керуванні груповою динамікою. Уміле керування груповою динамікою сприяє підвищенню групової згуртованості та працездатності й ефективності тренінгу загалом. Наприклад, доцільно застосовувати індивідуальні та групові змагання із застосування відпрацьованих умінь серед членів групи; для підвищення активності та працездатності групи організовувати дискусійні суперечки; влучно використовувати вправи-руханки та вправи-криголами для зняття емоційного напруження тощо.

Дотримання організаційного алгоритму є також необхідною умовою успішного тренінгу. Ми поділяємо позицію більшості науковців (Ророва, & Lozova, 2005), що до організаційних умов слід віднести традиційні організаційні правила, дотримання основних принципів проведення тренінгу та спеціальні тренерські принципи.

Так, до традиційних організаційних правил належать: постійний склад групи учасників; оптимальна чисельність групи 10–12 осіб (чисельність групи не повинна перевищувати 15 осіб); тривалість занять має бути не меншою, ніж 4–6 академічних годин, з обов'язковою перервою; проведення занять у спеціально облаштованому приміщенні (ізольоване, просторе, добре освітлене, з килимовим покриттям, оснащене аудіо- та відеотехнікою, зручні стільці за кількістю учасників, 3–4 столи тощо).

Основними принципами та правилами проведення тренінгу є: «тут і тепер»; опора на індивідуальний досвід; відкритий, позитивний зворотний зв'язок; активність на заняттях; принцип персоніфікації висловлювань; щирість і відкритість; конфіденційність; рівність позицій, визнання особистісних норм кожного учасника; екологічність комунікацій, уникнення безпосередніх оцінок людини, безпека учасників і захищеність їх від брутальності; взаємоповага.

Тренерські принципи не повідомляють учасникам, однак тренер дотримується їх у своїй поведінці й діяльності групи. До них належать: принцип раціональної основи відносин між учасниками й аналітична спрямованість спільних дій; принцип загальної включеності (так чи інакше тренер втягує в роботу всіх учасників); принцип тренерського моделювання (тренер сам показує зразок дії, бере участь у рольових розігруваннях); принцип психологічного тренажера – із цілісної дії виокремлюють уміння та відпрацьовують у спеціальних вправах констатуючого та дослідницького характеру; принцип індивідуальної відповідальності за результат; принцип «від гри до справи» (від умовних ситуацій до реальних, професійних) (Ророва, & Lozova, 2005).

Методичний алгоритм пов'язаний з технологією побудови занять і методами, які застосовують на цьому тренінгу. Тренінг розрахований на 20 год упродовж чотирьох днів, водночас можливо його провести за виокремленими блоками.

Технологія проведення тренінгу пов'язана з відпрацюванням як загальнокомунікативних, так і професійно-комунікативних умінь слідчого. Кожне заняття поділяють на два блоки: перший блок передбачає активізацію загальнокомунікативних

навичок та вмінь протягом виконання вправ для розминки й ігор констатуючого спрямування, на підставі яких потім формуються та закріплюються професійно-комунікативні уміння, що відпрацьовують через застосування спеціальних ігор моделюючого характеру та розв'язання кейсів.

Так, під час проведення кожного тренінгового заняття тренер має дотримуватися певної структури:

1. Привітання
2. Опитування щодо самопочуття. Занурення в ситуацію «тут і зараз»
3. Оголошення теми заняття
4. Розігрівачі вправи тематичного характеру
5. Основна (робоча) частина (мінілекція, вправи пасивного й активного характеру, обговорення та рефлексія)
6. Підбиття підсумків заняття
7. Резюмування ведучого (у разі потреби)
8. Прощання

Завдання тренінгу виконують за допомогою різноманітних методів. Ми використовували такі: рольові ігри; групові дискусії; психологічні вправи констатуючого та дослідницького спрямування; метод кейсів, психологічні вправи-тренажери; розминочно-розігрівачі психогімнастичні вправи; методи самоспостереження та рефлексії; щоденникова робота й підготовка за межами тренінгу до виконання тренінгового завдання.

Проведення тренінгу «Психологія допиту» передбачено як у межах практичних занять із курсантами ЗВО зі специфічними умовами

навчання, так і в межах наявної системи курсів підвищення кваліфікації, перепідготовки та службової підготовки практичних працівників слідчих підрозділів Національної поліції.

Наукова новизна

Наукова новизна полягає в тому, що в статті розглянуто структурні, змістовні, динамічні, організаційні й методичні алгоритми проведення авторського тренінгу «Психологія допиту».

Висновки

Ми вважаємо, що для розвитку професійної комунікативної компетентності слідчого, формування в нього умінь застосовувати отримані під час навчання психологічних знань на практиці необхідним є впровадження у фахову підготовку та перепідготовку слідчих тренінгових технологій. Саме за допомогою професійно спрямованих тренінгів можливим є опрацювання загальних і спеціальних комунікативних умінь, необхідних слідчому під час проведення такої слідчої (розшукової) дії, як допит. Перспективним є впровадження психологічних тренінгів у підготовку та перепідготовку слідчих за такими темами: особливості застосування психологічного впливу під час проведення слідчих (розшукових) дій, психологічні особливості проведення допиту (опитування) дитини, комунікативна компетентність працівника поліції тощо.

REFERENCES

- Abbe, A., & Brandon, S.E. (2014). Building and maintaining rapport in investigative interviews. *Police Practice & Research*, 15, 207-220. doi: 10.1080/175-1-305-080189-1986.
- Bakli, R., & Keypl, Dzn. (2002). *Teoriia i praktika treninga [Theory and practice of training]*. SPb.: Piter [in Russian].
- Balko, R. (2017). *Big changes may be coming to police interrogations*. The Washington Post. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/news/the-watch/wp/2017/03/10/big-changes-may-be-coming-to-police-interrogations>.
- Barko, V.I., & Kondratiev, P.Ya. (2000). Treninhovi tekhnologii u pidhotovtsi upravlintsiv orhaniv vnutrishnikh sprav [Training technologies in the training of law enforcement officers]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 3, 175-181 [in Ukrainian].
- Bed, V.V. (2004). *Yurydychna psyholohiia [Legal psychology]*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
- Carlsmith, K.M., & Sood, A.M. (2009). The fine line between interrogation and retribution. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45, 191-196. doi: 10.1016/j.jesp.2008.08.025.
- Chappell, A.T. (2008). Police academy training: comparing across curricula. *Policing: An International Journal*, 1(31), 36-56. doi: <https://doi.org/10.1108>.
- Cleary, H.M.D., & Warner, T.C. (2016). Police training in interviewing and interrogation methods: A comparison of techniques used with adult and juvenile suspects. *Law and Human Behavior*, 40(3), 270-284. doi: <https://doi.org/10.1037/lhb0000175>.
- Fedorchuk, V.M. (2010). Treninh - instrument osobystisnoho zrostannia osobystosti [Training is a tool for personal growth]. *Problemy suchasnoi psykhologii, Problems of modern psychology*, 9, 690-700 [in Ukrainian].
- Hails, J., & Borum, R. (2003). Police Training and Specialized Approaches to Respond to People With Mental Illnesses First Published. *Crime & Delinquency*, 1(49). doi: <https://doi.org/10.1177/0011128702239235>.
- Honess, R. (2020). Mandatory Police Training: The Epitome of Dissatisfaction and Demotivation? *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 1(14), 191-201. doi: <https://doi.org/10.1093/police/paz076>.
- Lefterov, V.O. (2010). Teoriia prohreshyvoi transpsykhichnoi manipuliatsii u treninhu [Theory of progressive transpsychic manipulation in training]. *Problemy ekstremalnoi ta kryzovoi psykhologii, Problems of extreme and crisis psychology*, 7, 275-285 [in Ukrainian].

- Lefterov, V.O. (2011). Psykhotreninhovi tekhnolohii profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv ekstremalnykh vydiv diialnosti [Psychotrainning technologies for professional training of specialists in extreme activities]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 26, 86-88. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2011_26_25 [in Ukrainian].
- Mikheeva, S.A. (1999). *Trening lichnostnogo rosta kak element dosugovogo vechera dlia molodezni* [Personal growth training as an element of a leisure evening for youth]. Kazan: Foliant [in Russian].
- Miliutina, K.L. (2004). *Teoriia ta praktyka psykholohichnoho treninhu* [Theory and practice of psychological training]. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
- Miloradova, N.E. (2018). *Psykholohichni osnovy profesiogenezu slidchyykh* [Psychological bases of professional development of investigators]. Kharkiv: Brovin [in Ukrainian].
- Moroz, L.I. (2007). *Profesiino-psykholohichni treniny u stanovlenni osobystosti fakhivtsia (na prykladi pratsivnykiv OVS)* [Professional and psychological training in the formation of the personality of the specialist (on the example of police officers)]. Ivano-Frankivsk: Nadvirnianska druk. [in Ukrainian].
- Pasko, O.M. (2016). Doslidzhennia komunikativnoi hotovnosti do profesiinoi diialnosti slidchoho [Research of communicative readiness for professional activity of the investigator]. *Derzhava ta rehiony, State and regions*, 3(53), 119-123 [in Ukrainian].
- Popova, H.V., & Lozova, S.M. (2005). Tekhnolohiia pobudovy treninhovoi prohramy "Profesiina komunikatsiia slidchoho (na prykladi ochnoi stavky)" ta rezultaty yii zastosuvannia v uchbovomu protsesi [Technology of construction of the training program "Professional communication of the investigator (on the example of the face rate)" and the results of its application in the educational process]. *Pravo i bezpeka, Law and security*, 2(4), 190-194 [in Ukrainian].
- Profesiohramy za osnovnymy vydamy politseiskoi diialnosti (slidchoho, operupovnovazhenoho karnoho rozshuku (kryminalnoi politsii), dilnychnoho ofitsera politsii)* [Professionograms by main types of police activity (investigator, detective (criminal police), district police officer)]. (2018). (Vol. 1). Kyiv: DNDI MVS Ukrainy [in Ukrainian].
- Robin, S.E., & Tamara, D.H. (2020). Does de-escalation training work? A systematic review and call for evidence in police use-of-force reform. *Criminology & Publish Policy*. doi: <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12467>.
- Tsil'mak, O.M. (2012). Psykholohichna struktura slidchoi diialnosti [Psychological structure of investigative activity]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 2(1), 330-337 [in Ukrainian].
- Zaytseva, T.V. (2002). *Teoriia psikhologicheskogo treninga. Psikhologicheskii treniny, kak instrumentalnoe deystvie* [Theory of psychological training. Psychological training as an instrumental action]. SPb.: Rech; Moscow: Smysl [in Russian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Abbe A., Brandon S. E. Building and maintaining rapport in investigative interviews. *Police Practice & Research*. 2014. No. 15. P. 207–220. doi: 10.1080/175-1-305-080189-1986.
- Бакли Р., Кэйпл Дж. Теория и практика тренинга : эфктив. тренинг. СПб. : Питер, 2002. 352 с.
- Balko R. Big changes may be coming to police interrogations. *The Washington Post*, 2017. March 10. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/the-watch/wp/2017/03/10/big-changes-may-be-coming-to-police-interrogations>.
- Барко В. І., Кондратьєв П. Я. Тренінгові технології у підготовці управлінців органів внутрішніх справ. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2000. № 3. С. 175–181.
- Бедь В. В. Юридична психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2004. 436 с.
- Carlsmith K. M., Sood A. M. The fine line between interrogation and retribution. *Journal of Experimental Social Psychology*. 2009. No. 45. P. 191–196. doi: 10.1016/j.jesp.2008.08.025.
- Chappell A. T. Police academy training: comparing across curricula. *Policing: An International Journal*. 2008. No. 1. Vol. 31. P. 36–56. doi: <https://doi.org/10.1108>.
- Cleary H. M. D., Warner T. C. Police training in interviewing and interrogation methods: A comparison of techniques used with adult and juvenile suspects. *Law and Human Behavior*. 2016. No. 40 (3). P. 270–284. doi: <https://doi.org/10.1037/lhb0000175>.
- Федорчук В. М. Тренінг – інструмент особистісного зростання особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2010. Вип. 9. С. 690–700.
- Hails J., Borum R. Police Training and Specialized Approaches to Respond to People With Mental Illnesses First Published. *Crime & Delinquency*. 2003 Issue 1. Vol. 49. doi: <https://doi.org/10.1177/0011128702239235>.
- Honess R. Mandatory Police Training: The Epitome of Dissatisfaction and Demotivation? *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2020. Issue 1. Vol. 14. P. 191–201. doi: <https://doi.org/10.1093/polic/paz076>.
- Лефтеров В. О. Теорія прогресивної транспсихічної маніпуляції у тренінгу. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2010. Вип. 7. С. 275–285.
- Лефтеров В. О. Психотренінгові технології професійної підготовки фахівців екстремальних видів діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 26. С. 86–88. (Серія «Військово-спеціальні науки»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2011_26_25.
- Михеева С. А. Тренинг личностного роста как элемент досугового вечера для молодежи. Казань : Фолиант, 1999. 36 с.
- Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу : навч. посіб. Київ : МАУП, 2004. 192 с.
- Мілорадова Н. Е. Психологічні основи професіогенезу слідчих : монографія. Харків : Бровін, 2018. 496 с.

- Мороз Л. І. Професійно-психологічний тренінг у становленні особистості фахівця (на прикладі працівників ОВС) : монографія. Івано-Франківськ : Надвірнянська друк., 2007. 312 с.
- Пасько О. М. Дослідження комунікативної готовності до професійної діяльності слідчого. *Держава та регіони*. 2016. № 3 (53) С. 119–123. (Серія «Право»).
- Попова Г. В., Лозова С. М. Технологія побудови тренінгової програми «Професійна комунікація слідчого (на прикладі очної ставки)» та результати її застосування в учбовому процесі. *Право і безпека*. 2005. № 2. Т. 4. С. 190–194.
- Професіограми за основними видами поліцейської діяльності (слідчого, оперуповноваженого карного розшуку (кримінальної поліції), дільничного офіцера поліції) : наук. довід. Київ : ДНДІ МВС України, 2018. Ч. 1. 108 с.
- Robin S. E., Tamara D. H. Does de-escalation training work? A systematic review and call for evidence in police use-of-force reform. *Criminology & Publish Policy*. 2020. January 31. doi: <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12467>.
- Цільмак О. М. Психологічна структура слідчої діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2 (1). С. 330–337.
- Зайцева Т. В. Теория психологического тренинга. Психологический тренинг, как инструментальное действие : монография. СПб. : Речь ; М. : Смысл, 2002. 80 с.

Стаття надійшла до редколегії 12.05.2020

Miloradova N. – Doctor of Psychology, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogics and Psychology of the Faculty No. 3 of the Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0716-9736>

Application of Training Technologies Within Investigators' Professional Training (on the Example of the «Interrogation Psychology» Training)

*The scientific article is focused on the issues of improving the process of training and retraining of investigators from pre-trial investigation agencies of the National Police of Ukraine through the use of psychological training technologies, namely professional psychological trainings. It has been noted that the growing role of communicative and creative component in the police activity requires more effective processing of obtained knowledge and the extended practical component of training of investigators within higher educational institutions with specific learning conditions. The **purpose** of the article is to determine the role of training technologies for the development of skills of pre-trial investigation agencies of the National Police of Ukraine to use psychological knowledge in practice on the example of «Psychology of Interrogation» training. **Methodology.** The author has accomplished theoretical analysis of the existing scientific approaches of national and foreign researchers to determine the place of training technologies within the training of specialists. On the basis of generalization, systematization of existing developments in the field of application of professionally oriented trainings the author has developed the «Psychology of Interrogation» training. The **scientific novelty** of the article is the fact that it considers the structural, content, dynamic, organizational and methodological algorithms of conducting the author's «Psychology of Interrogation» training. **Conclusions.** We believe that it is necessary to introduce training technologies into professional training and retraining of investigators in order to develop professional communicative competence of investigators, the formation of their skills to apply in practice psychological knowledge obtained during training. It is possible to develop general and special communicative skills necessary for investigators during such an investigative (search) action as interrogation just with the help of professionally oriented trainings. The introduction of psychological trainings into training and retraining of investigators on the following topics is perspective: specific features of the use of psychological influence while conducting investigative (search) actions, psychological features of conducting interrogation (questioning) of a child, communicative competence of a police officer and others.*

Keywords: training technologies; training; investigative (search) actions; interrogation; communicative skills; investigator.